

TƏHSİLİN KEYFİYYƏTİNİN YÜKSƏLDİLMƏSİNDƏ AKMEOLOGİYANIN ROLU

V.O. Yusifli, K.N. Haqverdiyev, Ə.T. Əzizov

*Bakı Dövlət Universiteti
adpuyusifli@bk.ru*

Üçüncü minilliyin əvvəllərində istər dövlət səviyyəsində, istər sosial təşkilatlar və istərsə də hər bir şəxsiyyət səviyyəsində inteqrasiya istəyi getdikcə daha aydın şəkildə özünü göstərir. Orta məktəblərin qarşısında şagirdlərin təhsil və tərbiyəsi, uşağın uğurlu ictimailəşməyə hazırlanması və peşə fəaliyyətinin şüurlu seçilməsi vəzifələri durur. Eyni zamanda, şagirdlərin sağlamlığının qorunması və gücləndirilməsinin vacibliyini də unutmamalıyıq. XX əsrin 90-cı illərində müstəqil elm kimi formalaşan akmeologiya üçün insanın professional yüksəlişi, onun uğuru əsas hesab olunur. Akmeoloji yanaşma hazırkı dövrdə müasir məktəb üçün mütərəqqi və perspektivli yanaşmadır. Təhsilin məzmununa akmeoloji yanaşma, tələbələrin təlim və tərbiyəsi texnologiyaları, məktəb rəhbərliyi bizə məktəbi iş rejimindən inkişafa keçirməyə imkan verir, eyni zamanda təhsilin keyfiyyəti də əhəmiyyətli dərəcədə artır, çünki bütün təhsil subyektləri idrak motivlərini sistemləşdirir, öyrənmə daxili ehtiyac halına gəlir və reallığı yaradıcı şəkildə yenidən düşünmək əsas mövqə təşkil edir. Hər bir məktəbin tədris və idarəetmə prosesində akmeoloji yanaşmaya ehtiyac vardır, çünki cəmiyyət məktəbdən məzunlarının ünsiyyətçil, yaradıcı, müstəqil düşünən, uğur qazanmağa can atan və fərdi inkişaf trayektoriyasını qurmağı bacaran şəxslərin olacağını gözləyir. Akmeoloji üsullar, akmeoloji texnologiyalar şəxsi və peşəkar uğur məsələsinin praktik həllini təklif edir. "Akmeologiya təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsinin şərti kimi" mövzusunun aktuallığı təhsilin keyfiyyəti probleminə pedaqogika və metodologiyaya olan xüsusi maraqdan irəli gəlir. Təhsilin keyfiyyətinə təsir göstərən optimal, ən təsirli yolların axtarışı yalnız son illərdə genişlənmişdir. Ənənəvi təhsil sisteminin yeni sosial-mədəni və iqtisadi şərtlərə cavab verə bilməməsi getdikcə daha aydın görünüyündən yeni pedaqoji texnologiyalar yaradılır, məlum olanlar yenilənir. Akmeologiyaya elmi maraq azalmır. Həm akmeologiya, həm də kökü pedaqogika və psixologiyada olan, tamamilə yeni bir elm kimi və hazırda təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi problemi fəal şəkildə öyrənilməkdədir. Akmeologiyanın fənlərarası xüsusiyyəti bizə yeni imkanlar axtarmağa, o cümlədən akmeoloji məktəb modelinin yaradılması və sınaqlarına imkan verir. Tədqiqatın mövzusu akmeoloji yanaşmanın təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi üçün bir şərt kimi nəzərdən keçirilməsidir. Akmeologiyanın metodoloji və texnoloji aspektləri, konseptual və metodik aparatı, "təhsil keyfiyyəti" problemi kontekstində akmeoloji yanaşmanın öyrənilməsi və praktik tətbiqi imkanlarını nəzərdən keçirməyə imkan verir. Müasir bir məktəbin inkişafının əsas ideyası təhsilin keyfiyyətidir. "Məktəb təhsilinin keyfiyyəti onun təlim, təhsil, sosial, aqli və fiziki xüsusiyyətlərinin ciddiliyində şəxsiyyətin formalaşması və inkişafı üçün sosial məqsədlərin reallaşmasına uyğunluğunu müəyyən edən xüsusiyyətlərinin məcmusu kimi müəyyən edilə bilər" (V.P. Panasyuk).

Akmeoloji texnologiyalar təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsində mühüm rol oynayır. Akmeoloji texnologiyalar daxili potensialı inkişaf etdirməyə, peşəkarlığı və insanın uyğunlaşma imkanlarını artırmağa yönəldilmişdir. Akmeoloji texnologiyaların xüsusiyyətləri onun inkişafı və tətbiqi mövzusunun daxili istiqamətinə bağlıdır. Texnologiyalaşdırma obyektini insanın fərdi inkişaf zonaları, həyat üsulları, vasitələri və peşə inkişafıdır. Akmeoloji texnologiyaların quruluşunu aşağıdakı kimi təqdim etmək olar:

- texnologiyanın məqsədi və vəzifələri;
- metodoloji əsas;
- inkişaf prinsipləri;
- proses şərtləri;
- müəyyən bir vəziyyətin təhlili;
- texnologiyanın predmeti və obyektinin xüsusiyyətləri, xüsusən də onların qarşılıqlı əlaqəsi;
- məqsədə çatmağın mərhələləri, metodları (strateji, taktiki);
- nəticələrin proqnozlaşdırılması üsulları;
- həyata keçirilməsi.

Akmeoloji texnologiyalara aşağıdakı texnologiyalar daxildir.

- oyun (didaktik oyun, oyun modelləşdirmə texnologiyası),
- psixoloq-konsultasiya texnologiyası,
- təlim texnologiyaları
- təhsil inkişaf texnologiyaları,
- tələbə yönümlü təlim texnologiyası,
- layihə metodu.

Akmeologiyanın metodik və konseptual aparatının kifayət qədər inkişaf etməməsinə baxmayaraq, tədris prosesinin və məktəb rəhbərliyinin ayrılmaz hissəsinə çevrilmiş akmeoloji prinsiplər bizə bütün təhsil subyektlərinə qarşılıqlı əlaqənin yeni modelini və tələbənin fəaliyyətinin yekun nəticəsini təklif etməyə imkan verir.